

МУРАДЛИМ

ХЭМ

ЎЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илмий-методикалык журнал № 3/2

Нөкис - 2021

МУГАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҶ

ISSN 2181-7138

№ 3/2 2021 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Өсербай ӨЛЕҰОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Кеңесбай ДАУЛЕТЯРОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Батырбек КАИПБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Сарсен КАЗАХБАЕВ
Гулмира КАРЛЫБАЕВА
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Зухра СЕИТОВА
Айдын СУЛТАНОВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Ризамат ШОДИЕВ
Ойбахор ШАМИЕВА
Бекзод ХОДЖАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шөлкемлестириўшилер:

Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириў
Министрлиги, ӨЗПИИИ
Қарақалпақстан филиалы

Өзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз хәм
хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге
алынды №01-044-санлы гуўалық
берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўан қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған узиндилер «Мугаллим ҳәм узликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилуи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор жуўапкер.

МАЗМУНЫ

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ, ТАСВИРИЙ САНЪАТ

Ҳожиёв Р. Б., Норбоева Д.О. Ёшлар ижтимоий фаоллигини ривожлантириш концепциялари	4
Ismatov U.Sh. Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini turli grafik materiallarda ishlashga o'rgatish (tempera bo'yog'i misolida)	12
Berdiyorov O. Tasviriy san'at va chizmachilik darslarida o'quvchilar duch keladigan ayrim masalalarning amaliy faoliyatdagi yechimlari	15
Baymetov B.B., Xamroqulova M. Talabalarni boshshaklini tasvirlashga o'rgatishda konstruktiv qurilish qonuniyatlaridan foydalanish texnologiyalari	18
Abduxamidov S.M., Shadiyev A.Ya. Sog'lom turmush tarzini shakllantirishda jismoniy tarbiya va sportning bugungi kundagi o'rni	22
Ismatov U.Sh. Rangtasvir mashg'ulotlarida maishiy janrning ifodalanishi	25
Марасулова И.М., Зулфияев Р.Н. Ўқувчилар таълим-тарбияси жараёнида тасвирий санъат ўқитувчисининг ўрни	28
Абдуллаева Г.С. Формирование ключевых компетенций у студентов с особыми образовательными потребностями через применение ИКТ	31
Мухитдинова М.С. Нуткида оғир нуқсонли болалар билан коррекцион-ривожлантирувчи ишларни олиб боришда мусика машгулотларининг имкониятлари	35
Султанов Х.Э., Марасулова И.М., Юнусова К.Х. Педагогик инновацион кластери: Чирчиқ тажрибасининг илк натижалари	37
Султанов Х.Э., Махмудов М.Ж. Ўқувчиларни тасвирий санъат фанига кизиқтиришдаги ўқитувчининг маъсулияти	42
Қаюмов Х. А., Ко'киёев В. В. Quruvchi muhandislarni tayyorlashda muhandislik grafikasi ta'limini kompyuter texnologiyasi bilan integratsiyalash	46
Махмудова М.Т. Развитие музыкальной тематики и ее актуальность в изобразительном искусстве Узбекистана	48
Марасулова И. М. Эстетическое воспитание молодежи для общества	52
Sobirov S. T. Bolalar uchun nashrlarda illyustratsiyalarning vazifalari	54
Sobirov S. T. Talabalarda yuksak axloq, kasbga sadoqat kabi insoniy fazilatlarini shakllantirish va ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirishda to'garaklarning o'rni	59
Муратов Х. Х. Ўқув жараёнида мустақил таълимни ташкил этиш ва бошқаришнинг долзарблиги	61
Атаханова С.О. Масофали ўқитиш технологиясининг чизмачиликни ўқитишдаги амалий аҳамияти	65
Атаханова С.О. Чизмачилик фани бўйича ўқувчиларнинг билиш фаолиятини фаоллаштиришда муаммолар таълим технологиясидан фойдаланиш омиллари	69
Султанов Х.Э. Таълим муассасалари ҳамкорлигининг кластерли моделини ташкил этиш	73
Ко'киёев В.В. Yordanchi proyeksiyalash usulidan foydalanib yaqqol tasvir qurish	76
Махмудова М.Т. Влияние музыки на изобразительного искусства	81
Махмудова М.Т. Роль и значение музыки в воссоздании изображения	85
Ко'киёев В. В., Mahmudov M. J. Ijodkorlikni rivojlantirish chizama geometriya fani misolida	88
Ко'киёев В. В., Qozoqboyeva D. T. Yordamchi proyeksiyalash usuli orqali yechiladigan masalalar	91

Jumayev I.O. Chizmalarni AutoCAD dasturida chizishda dasturning mavjud murakkabliklarini qo'lda chizishga moslashtirish (o'rgatish) usullari	94
Jumayev I.O. Muhandislik grafikasi fanlarida uch o'lchamli fazoni Auto CAD dasturidan foydalanib qo'llash usullari va ahamiyati	99
Xalimov M., Bekqulov Q. Chizmachilik fanini o'qitishda interaktiv metodlarni qo'llash zaruriyati	102
Bekqulov Q.Sh. O'quvchilar yo'l qo'yadigan tipik xatolarni tizimga solish va prognoz qilish oldini olish choralari	105
Bekqulov Q.Sh., To'laganova H. Muhandislik grafikasi fanlarida talabalar chizma bajarishda yo'l qo'yadigan tipik xatolar	107
Bekqulov Q.Sh., To'laganova H. Chizmachilik fanidan o'quvchilarning fazoviy tasavvurini oshirishda tugallanmagan chizmalardan foydalanish	111
Bekqulov Q.Sh., Boizaqova Sh.A. Muhandislik grafikasi fanlarini boshqa fanlar bilan bog'liqligi	113
Boizaqova Sh.A., Bekqulov Q.Sh. Ko'rinishlar mavzusini tushuntrishda detal modelini o'ziga qarab o'rganishning ahamiyati	117
Анкабаев Р. Т. Тасвирий саънатда машгулотларида иллюстрация ўргатишнинг аҳамияти	120
Бахриев И.С. Бўлажак тасвирий саънат ўқитувчиларини касбий тайёрлашда композиция фанининг назарий асослари	122
Атажанова Р. Р. Возможности уроков изобразительного искусства в развитии творческих способностей младших школьников	126
Бахриев И.С. Бўлажак тасвирий саънат ўқитувчиларини касбий тайёрлашда композиция фанини ўқитилишининг амалиётдаги ҳолатини ўрганиш	128
Xalimov M. Chizmachilik fanini o'qitishda interaktiv metodlarni qo'llash zaruriyati	133
Achilov N. N. AutoCAD dasturi yordamida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish yaqqol tasvirlarni bajarish asosida	136
Анкабаев Р.Т., Миржалилов М. Б. Тасвирий саънатда машгулотларида миниатюрани ранг тасвирини ўргатишнинг аҳамияти	141
Achilov N. N. Ko'rgazmali qurollardan foydalangan holda talabalarda ijodiy qobiliyat va dars samaradorligini oshirish yo'llari	145
Saydaliyev S.S., Nig'manov B.V., Achilov N.N. Arxitekturada inson va fazo	149
Ҳоҷиев Р. Б. Норбоева Д.О. Ёшларнинг ижтимоий қатлам сифатида мавжудлигининг онтологик асоси	155

иллюстрация ишлаши лозим бўлган матн билан яхши таниш бўлиш, композиция учун мавзу ва кўриниш танлай билиш, уларнинг мазмуни асосида дастлабки хомаки расмлар, эскизлар ишлай олиш, уларни ўқитувчи билан муҳокама этгач керакли тузатишлар кирита билиш, ҳамда ўқитувчи томонидан тўлдирилган ва тузатилган тавсиялар асосида қўшимча иллюстрациялар эскизларни ишлаш ва уларни янада такомиллаштириш малакалари ривожланиб боради.

Иллюстратив расм ишлашнинг яна бир муҳим жиҳати шундаки, унда тасвирий ижодий малакалар билан бирга бадий тафаккур ҳам ривожланиб боради. Бу сифат бевосита бадий иллюстрацияларни таҳлил қилиш воситасида таркиб топтирилади.

Бадий иллюстрацияларни таҳлил қилиш орқали ўқувчиларнинг мустақил дунёқарашини бадий, эстетик дидини ривожлантириш, уларнинг борлиқ ва ундаги гўзалликни тасаввур этиш қобилиятлари ривожланиб боради.

Хулоса қилиб айтганда графика санъатига оид манбаларни ҳам илмий, ҳам амалий таҳлиллар асосида таълим жараёнига тадбиқ этиш ўқувчиларнинг тасвирий ижодий фаолиятини шакллантиришда, ёш авлодни билим савиясини янада гўлақонли бўлишда ёрдам беради ва гўзаллик оламига олиб қиради.

Адабиётлар:

- 1.Х.Э.Султанов, Р.Т.Анкабаев Ёш мусаввир (методик қўлланма) Тошкент 2017
- 2.Тўғрак машгулотларида ўқувчиларнинг бадий ижодий компетенцияларини ривожлантириш методикаси. Муғаллим ҳам узлуқсиз билимлендириш – 2020 йил № 2. ISSN 2181-7138
- 3.Tasviriy san'at to'garaklarida o'quvchilariga Zomin manzarasini chizish orqali estetik madaniyatini rivojlantirish metodikasi Academic Research in Educational Sciences ISSN 2181-1385 VOLUME 1, ISSUE 2 OCTOBER 2020
- 4.Султанов Х.Э., Пак В.Ш., Кукиев Б.Б. Использование новых информационных коммуникативных технологий на уроках изобразительного искусства МОЛОДОЙ УЧЁНЫЙ научный журнал №4 2016. С-829-833;

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада графика санъати ва унинг турлари, ҳақида маълумотлар баён этилган. Графика санъатининг ифодавий воситалари ва ўқувчиларнинг тасвирий ижодий фаолиятини графика орқали шакллантириш масаласи ёритилган.

РЕЗЮМЕ

В статье представлена информация об искусстве графики и ее видах. Освещается проблема выразительных средств графики и формирования визуальной творческой активности студентов через графику.

SUMMARY

In article provides information on the art of graphics and its types. The problem of expressive means of graphics and the formation of visual creative activity of students through graphics is highlighted.

БЎЛАЖАК ТАСВИРИЙ САНЪАТ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБИЙ ТАЙЁРЛАШДА КОМПОЗИЦИЯ ФАНИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Бахриев И.С.

ТВЧДПИ “Тасвирий санъат” kafedrası katta o'qituvchisi

Таянч сўзлар: композиция, ижод, дастгоҳли, графика, монументал, соя, ёруғ, тасаввур, асар, бадий.

Ключевые слова: композиция, создание, устройство, графика, монументальность, тень, свет, воображение, работа, искусство.

Key words: composition, creation, device, graphics, monumentality, shadow, light, imagination, work, art.

Бўлажак мутахассисларни замон талабларини ҳисобга олган ҳолда рақобатдош қилиб тайёрлаш, замонамизнинг янги илғор талабларига жавоб берадиган, мамлакатимиз келажagini кўп жиҳатдан таълимни юқори талаб даражасига кўтаришга йўналтирилган ишларнинг қай даражада олиб борилишига боғлиқ бўлади. Инсонларнинг камолот сари интилиши муҳим масала бўлиб, у барча даврларда ҳам давлатлар ва халқларнинг тақдирини нуктаи назаридан катта аҳамиятга эга бўлиб келган. Инсон фаолиятидаги нозик жиҳат – ақл, онг ва тафаккур билан боғланган, оддийликдан мураккабликка қараб ривожланиб борувчи тафаккур, шахсни ҳар томонлама камол топиши нарса ва ҳодиса, олам тўғрисида тасаввурга эга бўлиш, таълим – тарбия билан боғлиқдир. Ёшларни касбиймаънавий – жиҳатдан меҳнат фаолиятига тайёрлашга шахсни ҳар томонлама камолтоптиришнинг ўзаро боғлиқ жараёни деб қаралади, бу жараёнда қизиқиш, қобилиятмиллийлик, эҳтиёж ва эътиқодларни ўсмирнинг шахсий ҳаракатлантирувчи куч сифатиданамоён бўлади. Бўлғуси ўқитувчи ўзини мустақил ва ўзини-ўзи бошқарадиган шахс сифатида англаши, ўзини-ўзи намоён қилиши, таълим олишининг муҳим манбаси сифатида ҳаётий, касбий ва махсус тажрибаси захирасига эгаллиги, аниқ мақсадларга эришиш ва муҳим муаммоларни таълим олиш орқали ҳал қилиш, ўқиш давомида олган билим, кўникма ва малакаларини кечиктирмай татбиққилиш каби психологик хусусиятлари қуйилган мақсадларга эришишни мақсад қилиб олган бўлиши керак

Олий ўқув юртлирида тасвирий санъат ўқитувчиларини тайёрлашда қаламтасвир ва рангтасвир фани ўзаро бир-бири билан чамбарчас боғлиқ ҳолда ўрганилади. Ушбу ўрганиш жараёнида композиция фанининг назарий асосларидан фойдаланилади. Аслида композиция асар яратишда биринчи қадам. Асарнинг ғоявий ва фазовий ечими устида олиб бориладиган ишлар мажмуи ва бу ишлар муваффақиятли чиққан ҳолида қилинган меҳнат натижаси тўлақонли асар даражасига кўтарилади. В.Жирмунский айтганидек композицияни тадқиқ қилишдан мақсад, асарнинг ташки тузилишини аниқлайдиган бадийлик асосларини топиши, ундаги бадий материални тақсимлаш ва joyлаштиришни аниқлашдан иборат. Аслида ҳам санъатда асар яратиш жараёни композиция тузиш дейилади. Китоб графикасининг ўзига хос хусусияти ҳикоя асосида бўлса, монументал рангтасвир асарларида шартлилик ҳамда улуғворлик асосида ишлаган ҳаракат қилинади. дастгоҳли рангтасвирда эса ҳаётни эмоционал акс эттиришга эътибор қартилади. Айрим классик асарларни кузатганимизда монументалликка хос улуғворлик бўлса айрим асарларда эмоционаллик ҳислатларини кўришимиз мумкин. Умуман олиб қараганимизда рангтасвир асари монументалликдан дастгоҳлилик яъни эмоционалликка ёки графиклик хусусиятлари акс эттирилиши мумкин.

Рассом бирор бир асар яратар экан ўзига хос композиция яратиш учун ҳаракат қилади. Ўз эскизида, композиция жиҳатларини, ўзига хос характерли томонларини, шакл, ранг, соя ва ёруғлар, композиция марказини кўрсата олиши, умуман композицион муаммоларга ечим қидиради. Ўқитиладиган барча тасвирий санъат дарслари ушбу жараёнсиз ўз мавқеига эга бўла олмайди. Машҳур ижодий композициялар ҳам бундан истисно эмас. Олий ўқув даргоҳида композиция фанининг вазифаси сифатида талабаларда ижодий фикрлашни, ҳаётни кузата олиш ва образли тасаввур этиш, умуман санъатни идрок этиш ва таҳлил қила олишни, ҳамда ушбу жиҳатларни педагогик фаолияти давомида тадбиқ қилишдир.

Ундан ташқари ўтаётган вақт янгича композициялар яратишга, янгича фикрлар ҳамда янги ифода воситаларини таҳлил қилишга, ўрганишга мажбур қияпти. Айниқса

композиция ва унинг назарий жиҳатларига замонавий талаблар асосида ёндашишга ундамоқда. Шундан келиб чиқиб тасвирий санъат таълими жараёнига киритилган композиция фанини яъни ижодни тушунишга, унинг моҳиятини, мазмунини чуқур англашга жалб этади. Санъаткорларнинг, айниқса машҳур рассомларнинг ижодий картиналари серкиррадир. Биламизки, санъат тарихида ушбу ижодкорларнинг ўрни бекиёсдир. Рассом асар ишлашда танлаган мавзу бўйича кузатиш ва ўрганишларни амалга оширмай ва маълумотларни чуқур ўрганмай туриб, янги фикр ва асар моҳиятини очиб беролмаслиги табиий яъни ижодда назарий ва амалий жиҳатларини яхши тушунмасдан туриб картина ишлашга киришиш, рассомни боши берк кўчага олиб киради албатта, бу эҳтимолдан холи эмас. Жумладан, буюк рассомлар томонидан мерос бўлиб келаётган ижоднинг назарий жиҳатларини ўрганиш ва замонавий асарлар билан таққослаш турли камчиликлардан холи қилади. Асарни ишлаш мобайнида керакли ҳолатни чиқариш учун қай тарзда иш олиб борилиши, асарни тугалланган ҳолатини тасаввур қилиш, ишонarli чиқаришга интилиш, асарда ғоявий марказ ва катта контраст ҳамда рангларнинг ўрни, рангда ишлашда асарга мос колоритини топиш, мантиқан ҳулоса қила олиш, изланишлар олиб борилиши ва шу изланишлардан келиб чиққан ҳолда асарнинг яралиши, ижодкор асарида янгича кўриниш рўй беради.

Композиция ишлашда композиция қонун қоидалари, воситалар тасвирий санъат турининг барчасига тааллуқлидир. Мазкур соҳадаги талабалар учун ижоднинг моҳияти ва мазмуни билан таништириш ва шулардан келиб чиқиб, композиция тўғрисида кўпроқ маълумотга эга бўлинади. Композиция қонунларини, услубларни ҳамда воситаларни билиш, назарий ва интуитив босқичлар орқали картина ярата олиш лозим, тасаввурлар ва ўзгаришларни ишлаб чиқишда миллий шакл ва услубларни таҳлил қилиш, ўз фикрларини далиллаш олиш ва ижодий тортишувларида ҳимоя қила олиш, композиция фанини ўзлаштириш орқали амалга оширилади.

Асарларда сюжетнинг рассом идеалига мос тасвири бадиий асар мазмунини ташкил этади. Яъни бадиий асар ғоясига уйғун равишда айрим қисмларининг жойланиши, асарнинг умумий тузулиши композицияни ташкил этади. Бир замуннинг ўзи турли шаклларда ифодаланиши мумкин. сюжет ҳам бадиий шакл элементларидан бири ҳисобланади. Сурат колорити, унинг кенг жиҳатдан ҳал қилиниши асар мағзини ташкил этувчи расмларнинг аниқ ишланиши кабилар шаклга, рассомнинг ўзига хос услубига алоқадордир.

Шакл ҳам, ғоя ҳам бир - бирисиз мавжуд була олмайди иккаласи бир-бирига мос тушгандагина рассом ғояситўғри тушунилади ва томошабинга етиб боради.

Масофавий перспектива бирор буюмдан узоқлашганимиз сари бутун ҳажм кўриниш кичраиб кўринади. Шунинг билан бирга буюм ранги ҳам ўзгаради. Хаво таъсири остида ранг хиралашиб, табиий буюм рангидан фарқ қилади.

Демак, композиция курсининг вазифалари юқоридаги ҳулосалардан келиб чиқиши табиийдир. Бу вазифалар аввало, талабалар олган билимларини илмий ижодий ва тадқиқотларида фойдаланиш малакаларини сингдириш, илмий фикрлаш кўникмаларини ҳосил қилиш композиция асосларини билиш ва чуқурроқ ўзлаштириш. ижоддаги янги замонавий усуллардан хабардор бўлиш ва уларни ҳаётга татбиқ этиш, материаллар тўплашни ўргатиш, таниқли рассом ва олимларнинг илмий ижод ҳақидаги таълимотлари билан таништириш кабиларидир.

Билиш – инсон фаолиятининг ажралмас қисми бўлиб, нарса ва ҳодиса, олам тўғрисида тасаввурга эга бўлишидир. Билиш орқали у ёки бу воқелик инсон онгида

акс этади. Шу сабабли, фанларнинг барчаси билиш жараёнидан фойдаланиб ўз функциясини бажаради. Фаннинг маълум тури эришган кашфиёт, иккинчи фан турига таъсир қилади. Фан ва илмий ижод билан шуғуланаётган киши тафаккури объектга доимий яқинлаша бораверади. Чунки билим жараёни мураккаб ҳолда кечади. Турли босқичларни босиб ўтади. Бу босқичлар сезгилар, идрок, тасаввурни ўз ичига олади. Барча фанлардаги объектларни билиш учун улардаги жараёнларни билиш зарурдир

Билиш ёрдамида барча фанлардаги қонун ва қонуниятлар очилади. Табиат нарсаларининг хилма-хиллиги ўрганилади .

Асарларда сюжетнинг рассом идеалига мос тасвири бадий асар мазмунини ташкил этади. Яъни бадий асар ғоясига уйғун равишда айрим қисмларининг жойланиши, асарнинг умумий тузулиши композицияни ташкил этади. Бир мазмуннинг ўзи турли шаклларда ифодаланиши мумкин. Сюжет ҳам бадий шакл элементларидан бири ҳисобланади. Сурат колорити, унинг кенг жиҳатдан хал қилиниши асар мағзини ташкил этувчи расмларнинг аниқ ишланиши кабилар шаклга, рассомнинг ўзига хос услубига алоқадордир.

Шакл ҳам, ғоя ҳам бир–бирисиз мавжуд бўла олмайди иккаласи бир - бирига мос тушгандагина рассом ғояси тўғри тушунилади ва томошабинга етиб боради.

Масофавий перспектива бирор буюмдан узоқлашганимиз сари бутун ҳажм кўришиб кичрайиб кўринади. Шунинг билан бирга буюм ранги ҳам ўзгаради. Ҳаво таъсири остида ранг хиралашиб, табиий буюм рангидан фарқ қилади.

Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларни ижодий фаолиятга тайёрлашда композицияни ўрни катта. Талабанинг ўқитувчи раҳбарлигида олган билим ва маҳоратихамда композиция тузиш қоидалари тўғрисидаги тушунчалар, аудиториядаги натурадан амалга ошириши зарур бўлган вазифаларни мустақил бажариш жараёнида мустаҳкамлайди. Ушбу жиҳатни ҳисобга олиш мақсадида “эскиз ва мустақил машғулотлар бўйича материаллар ва маълумотлар анъанавий таълим мазмунига хос тарзда янгиликлар яратиш ва янгича ўзгаришларга интилиш принципига асосланади. Анъанавий таълим мазмунига ижодий фаолият ҳам янги билимлари, ўқув ва кўникмаларини ўзлаштириш, ижодий фаолиятини амалга ошириш маълумотлар ва улардаги маълумотлар қамрови ҳамда кўламини ҳисобга олган ҳолда эътибор қаратилади. Шу билан бир қаторда дарслик ёки ўқув қўлланмалар бўйича – рассомлар асарлари каталоглар, тасвирий санъатларга бағишланган интернет сайтлар, турли методик қўлланма асосида амалга оширилади.

Adabiyotlar:

1. Р. Худайбергенов. Тасвирий санъатда ранг. ўқув қўлланма 77 ТДС11 Ўқув bosмаҳонасида чоп этилди. Тошкент -2004
2. А.А.Ибрагимов Ўқитувчилар касбий ривожланишига илмий-методик ҳамроҳлик технологияси. Cyberleninka. Замонавий Таълим. 2017, 10
3. С.А.Абдуллаев. Рангтасвир асарида композиция муаммолари . услубий қўлланма. Тошкент1994
4. З. Давронов Илмий ижод методологияси Ўқув қўлланма. Тошкент, “IQTISOD- MOLIYA” 2007

РЕЗЮМЕ

Мақолада бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларини касбий тайёрлашда композицияни ўрни хақида сўз боради. Шу билан бирга композиция фанини ўрганишнинг муҳумлиги хақида бир қанча маълумотлар ёритилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается роль композиции в профессиональной подготовке будущих учителей изобразительного искусства. При этом дается некоторая информация о важности изучения предмета композиции.

SUMMARY

The article examines the role of composition in the professional training of future teachers of fine arts. At the same time, some information is given about the importance of studying the subject of composition.

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан
филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ» № 3-2**
Нөкис — 2021

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Н. Абдукаримов

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 12.03.2021. Форматы 60x84¹/₁₆

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.
Шэрти б.т. Нашр. т. Нусқасы 2000. Буйыртпа №

«NISO POLIGRAF» ШК босмахонасида босилди.

Тошкент ш., Ҳ. Бойқаро, 51

